

Norsk Landbruksrådgiving Nord
(tidligere Forsøksringene i Nordland (FIN))
Potetprosjektet 2006-2009
v/ Anne Marit Isachsen
Norsk Landbruksrådgiving Salten
Statens hus, 8002 Bodø
Tlf.: 75 53 15 05 Mobil: 91320731
E-post: salten@lr.no
Org.nr.: MVA 871 390 452

Prosjektrapport

Økt potetproduksjon i Nordland 2006-2009

”80 % av potetkonsumet i Nordland skal være produsert i fylket”

Ferske, fristende nypoteter. Foto: Anne Marit Isachsen

Prosjektet ”Økt potetproduksjon i Nordland” i regi av FIN- Forsøksringene i Nordland (nå Norsk Landbruksrådgiving Nord), fikk i november 2006 innvilget kr 355.000.- i BU-midler fra Fylkesmannens landbruksavdeling til et to-årig prosjekt. Prosjektstyret valgte å videreføre prosjektperioden også ut 2009 innenfor de samme økonomiske rammene.

Styret i prosjektet:

Leder Thor Holand, Bø, 8289 Våg. Leder GrøntForum

John Kvandal, Turmoen, 8658 Mosjøen. Grane Potet og Grønt

Geir Lindgaard, Håkvikdalen 31, 8520 Ankenesstrand. Håkvik potetpakkeri

Toril Austvik, FMLA, Moloveien 10, 8002 Bodø. Fylkesmannens landbruksavdeling

Prosjektleder: Anne Marit Isachsen i Norsk Landbruksrådgiving Salten

Referansegruppe:

GrøntForum i Nordland

Dvs frittstående produsenter eller andre interesserte, Bondelaget, Bonde og Småbrukarlaget og Forsøksringene i Nordland / Rådgivingsenhetene.

På studietur til Troms i juni 2006 – ”tjuvstart” på potetprosjektet. Fra venstre styreleder i potetprosjektet Thor Holand og medlemmer John Kvandal og Geir Lindgaard. Foto: Anne Marit Isachsen

---

Hovedmålsettingen med prosjektet har vært

- å rekruttere nye potetprodusenter i Nordland og sikre disse markedsadgang
- å øke produksjonen hos de etablerte produsentene

Prosjektets tre faser:

- ü Marked
- ü Rekruttering og kompetanse
- ü Nettverksbygging

Kort resymé av måloppnåelse i prosjektperioden:

Pluss:

- De som har ønsket å levere gjennom de to grossistene i Nordland (Håkvik potetpakkeri i Ofoten og Grane potet og grønt på Helgeland) har fått levert kvalitetsvarer til en akseptabel pris
- De to grossistene har et utstrakt samarbeid – og samarbeider godt for å omsette landsdelens produksjon av poteter
- De som var interessert og allerede godt etablert har økt potetarealet.
- Fagmøter hvor alle interesserte har kunnet hente ny og oppdatert potetkunnskap
- Studieturer for alle interesserte til gode potetdistrikter – flott inspirasjon til de som ville være med

Minus:

- I Nordland har potetarealet sunket med 400 dekar (fra 2006-2009)
- 123 produsenter har sluttet å være potetbønder i samme periode

Statens Landbruksforvaltnings tall for Nordland fra søknad om produksjonstilskudd pr 31/7 for perioden 2006 til 2009 viser følgende utvikling i:

	Alt landbruks-areal da	Totalt ant søkere	Areal gj.snitt	potet dekar	Ant søkere	gj.snitt dekar
2009	575 894	2440	236	2794	420	7
2008	581 218	2478	235	3051	447	7
2007	598 103	2530	236	3081	464	7
2006	592 616	2599	228	3194	543	6

Endring i perioden 2006-2009:

-16 722	-159		-400	-123	
---------	------	--	------	------	--

I perioden på fire år viser det at 159 bønder har gitt seg med bondeyrket i Nordland og at landbruksareal som er ute av drift er økt med 16.772 dekar.

Utvikling av potetproduksjonen i Nordland og på landsbasis:

Ca 8 % av potetprodusentene i Norge har sluttet siste år, noe som utgjør ca 5000 dekar (Nationen 24/11-09). Tilsvarende har ca 10 % av potetprodusentene sluttet i Nordland. I hele fireårsperioden ser vi at potetarealet i landsdelen er redusert med 400 dekar (nedgang på 12,5 prosent) og 123 dyrkere har gitt seg (nedgang på 22,5 %). Det er vesentlig de minste produsentene som legger ned drifta, disse har gjennomsnittlig halve arealet av de som driver i dag. Tidligere dyrket en storprodusent ca 20 dekar, i dag produserer de største over 300 dekar.

Ut i fra disse tallene har potetprosjektet ikke lyktes med å påvirke til økt potetproduksjon i fylket. GrøntForums mål om at ”80 % av det som konsumeres i landsdelen også skal dyrkes her” er derfor fortsatt langt unna måloppnåelse. Det som er positivt er at produksjon og omsetning av potet i fylket er godt avpasset hverandre – og i år må det suppleres med potet fra Trøndelag og Troms for å dekke etterspørselen som våre lokale grossister har. Det betyr at det er markeds plass til den som ønsker og tør å satse på potetproduksjon.

I Nordland bor det ca 240 000 mennesker. Gjennomsnittlig spiser vi 200 gram potet pr dag (inkl foredlede poteter) Det vil si at 48 tonn blir nordlendingenes dagsforbruk og 17 millioner kg årsforbruket (80 % utgjør 13,5 millioner kg). Grossistene i Nordlør kan melde om at alt som produseres i landsdelen også omsettes her. Og det er rom for økning av de fleste sortene.

Nå driver BAMA med en sjarmoffensiv for å påvirke produsenter til også å starte opp med grønnsaker. Det er sug i markedet etter kvalitetsvarer – omsetning er derfor mulig for mange flere grønntprodukter enn de som i dag omsettes i landsdelen.

I oppstarten av prosjektet inviterte vi alle kommunene til å motivere sine gårdbrukere til potetproduksjon, særlig i de områdene hvor det allerede var bygd felleslagre eller var store lagerbygg som ikke var i bruk.

Vi satte følgende krav til nye produsenter:

- Egned potetjord, nok potetjord – for å sikre et godt vekstskifte
- Må være interessert i potetproduksjon og å skaffe mer kunnskap
- Konvensjonell og/eller økologisk
- Investeringer: Ha egned lager/tilgang på lager, mulighet for ombygging av gjødselkjeller eller fjøs
- Mekanisering: Ha utstyr, interessert i maskinsamarbeid

Alle eiere av lagerbygg ble forespurt om mulighet og ønske for fortsatt å kunne være lagerbygg for poteter. Det viste seg å være liten interesse der driften allerede var avsluttet og kjølelagrene benyttet til andre formål. Flere bygg var også tatt i bruk av andre, for eksempel kjølelager for tranprodukter, vedlager eller bare lager for båter og lignende som trenger stor plass og takhøyde.

Flere produsenter har prøvd potetdyrking i varierende skala i prosjektperioden, noen av disse har valgt å fortsette. Av de som tidligere har satset er det også frafall, men de største er blitt større og har satset videre på produksjonen.

Noen vakrere enn potetblomsten? Foto: Anne Marit Isachsen

Store investeringskostnader

For mange er det ikke avsetningen som er problemet lenger, men oppnådd potetpris sett i forhold til investeringsbehovet. Og ikke minst at potetproduksjon krever svært god oppfølging gjennom hele vekstsesongen, at brukeren er interessert nok, har tid til dette og klarer å skaffe ekstra hjelp i opptaksperioden. De som driver i et visst omfang må ha en høyere grad av profesjonalitet i dag enn hva som var påkrevd tidligere. I tillegg har det for enkelte som hadde satset stort blitt et problem ved mangel på godt vekstskifte.

Marked

Presentasjon av grossistene i landsdelen

Grane potet og grønt omsetter grunnavtalen de har med Gartnerhallen til BARE med 250 tonn ferdig pakket 5 kg`s uvasket. Ny grunnavtale i 2009 og 2010 er på 450 tonn. De har aldri hatt så store leveranser ut i markedet som nå. De har også fått avtale med Service Grossisten som omsetter til storhusholdning. Foreløpig er avtalen på ca 70 tonn stor potet, men denne forventes økt da Service Grossisten har avtale med plattformene som driver oljeutvinning på Nornefeltet på kysten av Helgeland. De har også avtale med fylkeskommunen (sykehus, folkehøgskoler osv). Alle de 5 produsentene som er tilsluttet Grane potet og grønt har økt potetarealet siden oppstarten og har nå til sammen 500 dekar. Det er kommet til en ny produsent i år som forventes å komme opp i 25 dekar. Og nok en produsent i nærområde som planlegger å øke potetarealet til 150 dekar. Potetarealet i området er ønskelig at øker mer.

Denne sesongen har de levert 130 % av avtalen med Asterix, men har for lite mandel. Kvaliteten på årets avling som er høstet - er bra!

Haakvik potetpakkeri har ved prosjektstart flyttet inn i nye og tidsriktige lokaler, og har også konsentrert seg om omsetningen og lagt ned egen potetproduksjon (ca 120 dekar). I dag omsettes store volum – både vasket og uvasket vare- noe som gir en god økonomi for pakkeriet. I de gamle lokalene (som fortsatt kan brukes som mellomlager) på gården hadde de ei bruttoomsetning på 900 tonn, i dag er denne økt til ca 1500 tonn i de nye lokalene. Av dette omsettes netto 1200. Potene kommer fra Mo i Rana i sør til Målselv i nord, fra Steigen og Lofoten i ytre strøk. Men også trønderne leverer flere trailerlass nordover, spesielt mandelpotet. De har også godt samarbeid med Grane potet og grønt. I tillegg selger de en del overstørrelse fra settepotetproduksjonen i Namdal i Nord-Trøndelag. De leverer ca 100 tonn skrellepote til Nord Engros/Service Grossisten. Pakkeriet har ingen leveringsavtale, men produsentene har avtale med GH om ca 1000 tonn pluss 3-400 tonn til COOP (mandel og Gulløye). De har god dialog med COOP i Tromsø og i Trondheim. Pakkeriet fungerer bra, nå vil de juster litt etter rapport fra Bamas Internkontroll.

Grossister som tar i mot potet fra Nordlandsgrossistene

Styret i potetprosjektet har jobbet med mulighet for økte markedsandeler og videre omsetning gjennom grossist, dette sett i sammenheng med sikker kvalitetsproduksjon og leveransedyktighet. I dag er det samsvar mellom produksjon og omsetning for de to private pakkeriene i landsdelen, Håkvik potetpakkeri og Grane potet og grønt.

Hovedgrossist i landsdelen for videre omsetning er **Bama**. Her har Håkvik og Grane styrket posisjonen i løpet av prosjektperioden med gode, raske og sikre leveranser gjennom systemet. Omsetningen har også økt i perioden.

COOP tar i mot mandelpotet, og har nå også sikret Gulløyeproduksjonen i landsdelen ved at de også tar i mot rund potet.

ICA har døra på gløtt og tar i mot enkelte sorter.

Pakkeristruktur – utvikling – ”trusler”

Bama har kjøpt grossisten Åkre i Tromsø og eier derfor andeler i **Tromspotet**. Den store lager-, pakkeri- og videreforedlingsbedriften sliter med røde tall i regnskapet og ønsker å bli enerådende i Nord Norge på potetomsetning. Etter møter med Bama i høst ønsker de to pakkeriene i Nordland å bestå slik de gjør i dag og betjene sine potetleverandører som før.

Potensialet for økning av produksjon og omsetning i Nordland er stor – men da trengs også mer potet av rett sort og rett kvalitet.

Kortreist mat = mat som er produsert ”i nærheten”, ikke i andre deler av landet.

Frakt: Det har blitt atskillig dyrere å transportere i dag med høyere drivstoffpriser – et pluss for kortreiste produkter.

Markdager – viktig med ny kunnskap og erfaringsutveksling! Foto: Anne Marit Isachsen

Rekruttering og kompetanseoppbygging

- for nye produsenter + de etablerte

Gjennomføring av aktiviteter sett i forhold til målene som ble satt i prosjektbeskrivelsen, viser at vi har satset på informasjon og opplæring tilbudt alle interesserte i alle aldre i hele Nordland fylke. Effekten av dette er ikke så lett å måle, men vi mener at god opplæring og mulighet til å møte andre interesserte vil kunne gi langsiktig effekt.

For å sikre at kommende generasjoner skulle få lett tilgang på god og oppdatert potetkunnskap, leide vi inn Halvor Alm, **potetkoordinator** i Norsk Landbruksrådgiving & Bioforsk. Han var svært dyktig både faglig og praktisk og hadde gode foredrag. Han var også god på lager og lagerstyring, et komplisert tema for de som starter opp. Vi satset på fagmøter på begge landbruksskolene i fylket, så elever og lærere på Kleiva og Vefsn ble oppdatert. Samt interesserte produsenter utenfor skolene. I tillegg hadde vi møte i Salten, Ofoten og Brønnøy med Halvor Alm.

På **landbruksutstillinga Horva** hadde vi stand med informasjon om potetprosjektet, potetspørrekonkurranse og potetsmaking. I tillegg hadde vi markdag og fagmøte på Mindland for produsenter på Helgeland.

Faktorer som er viktige for å rekruttere nye produsenter til potetdyrking:

Frakttilskudd slik at produsenter som ikke ligger langs E6 har en mulighet til å produsere på lik linje med de andre, ellers blir innfrakta til pakkeri altfor dyr. Det er også viktig å stimulere og oppmuntre spesielt unge til å delta på felles markdager, studieturer og andre fagarrangement. Viktig også her at avstandene ikke er for store til ”der det skjer”.

I prosjektperioden fra 2006 til og med 2009 har vi gjennomført følgende fagmøter, markdag, informasjonsmøter og studieturer:

6-7.06.06	Potetstudietur til Midt-Troms og Ofoten.	13 deltakere
25.04.07	Fagmøte i Bodø om marked og økonomi i potetproduksjonen.	9 deltakere
31.08.07	Markdag og fagmøte på Mindland.	11 deltakere
18.11.07	Potetmøte m/ Potetkoordinator Halvor Alm i Bodø.	3 deltakere
19.11.07	Potetmøte m/ Potetkoord. Halvor Alm i Vesterålen, på Kleiva.	25 deltakere
20.11.07	Potetmøte m/ Potetkoordinator Halvor Alm i Ofoten.	6 deltakere
04.03.08	Potetmøte m/ Potetkoordinator Halvor Alm i Brønnøysund	12 deltakere
05.03.08	Potetmøte m/ Potetkoordinator Halvor Alm i Vefsn	45 deltakere
4-7.06.08	Potetstudietur til Nord-Sverige og Nord-Finland	8 deltakere
12-14.08.09	Potetstudietur til Østlandet	7 deltakere

Nettverksbygging

I prosjektperioden har styret blitt godt kjent med hverandre, både via studieturer, fagmøter og markdager + styremøter og GrøntForum. Og etter hvert gjennom felles oppbygging av kontaktnettverket for å kunne sikre omsetningen til landsdelens potetproduksjon. Også andre interesserte produsenter er med i det uformelle nettverket GrøntForum som Fylkesmannens landbruksavdeling i Nordland arrangerer fagtreff for 1-2 ganger i året. Dette er et viktig fora å satse videre på, slik at denne kontakten sikres videre i fylket.

Styremøter og styrets innsats:

Det er avviklet 7 styremøter i prosjektperioden, seks i Bodø og et på Mindland.

Hver av styremedlemmene har jobbet mellom 350 – 400 timer med potetfaglig innsats hvor marked har vært hovedtema - siden høsten 2006. Dette står det stor respekt av – og har også resultert i at markedsadgangen sakte men sikkert er bygd opp for gode kvalitetspoteter.

Potet - omsetningsmulighet i 2010:

”I dag kan de som ønsker og våger å satse på å produsere matpotet av god kvalitet, få omsatt disse gjennom en av landsdelens to grossister!”

